

Santral ve Tesislerinin Kabul Yönetmeliğinde Yapılması Düşünülen Değişiklikler Hakkındaki Elektrik Mühendisleri Odası İhtisas Komisyonu Raporu

Amaç ve kapsam

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Odamıza bir yazı göndererek 23.11.1942 gün ve 5264 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olan Elektrik Santral ve Tesislerinin Kabullerine dair talimatnamede günümüz koşullarına uydurulmak üzere değişiklikler yapılacağını bildirmiş ve bu husustaki Odamız görüşünün bakanlıklarına sunulmasını istemiştir.

Bakanlık yazısında, Odamızdan istenilen görüşün ana hatlarının neler olması gerektiğini saptamak amacıyla çalışmalar yapan komisyonumuz aşağıdaki düşünce ve temennilerin adı geçen bakanlığa bildirilmek üzere Oda Yönetim Kurulu'na arzına karar vermiştir. Komisyonumuz daha çalışmaların başında meseleye iki yönden eğilenebileceği, bunlardan birincisinin konuyu hukukî mevzuatın bütünü içerisinde elte alarak işlemek, ikincisinin ise sadece kabul ve deneylere ait münferil bir çalışmanın yapılması olduğu hususunda görüş birliğine varmıştır. Bu doğrultuda çalışmalar derinleştirilmeye başlandıktan sonra görülmüştür ki, birinci yolu ikinciden net çizgilerle ayırt etmek kolay değildir ve birçok noktalarda bunlar birbiri içersine girmiş bulunmaktadır. Bu sistem içersinde ilerlenerek çalışmalar yapılmış ve iki kısım altında toplanmıştır. Bu kısımlar şunlardır.

I) Hukukî mevzuatın tümü içersinde kabul yönetmeliğinin yeri ve ilgili mevzuat hakkındaki düşünce ve temenniler,

n) özellikle kabul yönetmeliği hakkındaki düşünce ve temenniler,

Raporumuzun bundan sonraki kısımlarında bu iki başlık altında toplanan hususlardaki görüşlerimiz arzolanmıştır.

I — Hukuki mevzuatın tümü içersinde kabul yönetmeliğinin yeri ve ilgili mevzuat hakkındaki düşünce ve temennilerimiz

Konuya bu açıdan bakıldığında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın en başta gelen ilgi ve sorumluluğunun elektrik santral ve tesislerinde çalışanların, tesise girecek (veya yaklaşımları muhtemel) üçüncü kişilerin can güvenliğini teminat altına almak, sağlık gereklilerini karşılamak ve İşyerlerinde çalışanlara asgari konfor şartlarını temin etmek düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Diğer taraftan bu

konular Çalışma ve Sağlık Bakanlıklarını da doğrudan doğruya ilgilendirmektedir.

Tesisin ihale işlemine esas teşkil eden plân, proje, özel ve genel şartname v.s. dokümanlara riayet olunarak gerçekleştirilmiş olup olmadığını tahkik amacıyla yapılacak olan geçici ya da katî kabul İşlemi bir yönüyle yukarıda anılan emniyet, sağlık ve asgari konfor şartları konularını, diğer yönüyle de bunlarla bir ilişkisi olmayan sair teknik ve ekonomik, ticari karakterdeki konuları, daha çok işin sahibi olan kuruluş ile müteahhit (veya satıcı) arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Bu genel gözlemden hareketle ilerlediğimizde aşağıdaki sorularla karşılaşmış bulunuyoruz. İzlediğimiz usule göre raporumuzda önce temin sorular ortaya atılmış ve sonra da halihazır bilgilerimize göre bunların cevapları verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu münasebetle komisyonumuzun düşünce ve temennileri de takdim olunmuştur.

Soru :

Termik, nükleer, hidrolik santrallerin, su ve havanın kirlenmesi, santralin yer seçimi, çevre sağlığı, gürültünün sınırlandırılması, tabiatı koruma konularını da kapsayan özel güvenlik yönetmelikleri mevcut mudur?

Cevap :

Bildiğimiz kadarı ile bu soruyla ilgili olarak şu mevzuat vardır :

— 931 sayılı İş Kanunu'nun 74. ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 179. maddelerine dayanılarak çıkarılan ve 22.12.1969 gün ve 6: 12782 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren İşyerleri Güvenliği Tüzüğü,

— 18.8.1953 gün ve 8487 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Maden İşletmelerinde Alınacak Emniyet Tedbirleri Tüzüğü,

— 17.6.1913 tarihli Buhar Kazanları Nizamnamesi, 28.2.1914 tarihli Buhar Kazanları Talimatnamesi ve 16.11.1913 tarihli Buhar Kazanları Nizamnamesine Aykırı Hareket Edenler Hakkındaki Kanun,

— 6.5.1939 tarihli Radyoloji, Radyum ve Tedavi Müesseseleri Hakkındaki Nizamname,

— 931 sayılı Kanunun 74. maddesinde zikredilen İşyerleri İşçi Güvenliği ve Sağlık Tüzüğü

leri (Bu hususta komisyonumuzun herhangi bir bilgisi yoktur),

— Nükleer santrallerin çevre sağlığına zarar vermesinin önlenmesi ve çalışanların güvenliği yönünden emniyet, tüzük ve yönetmeliklerinin yapılması (öncelikle Atom Enerjisi Komisyonu'nun görev alanına giren bu çok önemli ve ciddi konuda neler yapıldığı komisyonumuzun malumu değildir). Suların, havanın kirlenmesi, tabiatın, korunması İse gelişmiş ülkeleri ziyadesiyle meşgul eden konulardır. Bizim memleketimizde bu konularla bildiğimiz kadarıyla ferdi ve dağıntık çalışmalardan öteye fazla bir şey yoktur

Temennimiz, bakanlığın rehberliği altında toplanacak bir komisyona bütün bu hususların derinliğine Intfelettirilmesi ve somut sonuçlara varılması, mevzuatta yeknesaklık sağlanmasının temini cihetine gidilmesidir. Bildiğimiz ve inandığımız kadarı ile 1913 yılından kalma nizamname ve kanun ile çağdaş teknik sorunların çözülmesi mümkün değildir.

Sora :

Elektrik dış. ve iç tesisat yönetmeliklerinin durumu nedir?

Cevap :

1968 yılında E.t.E. tdaresi'nde, Stone - Webster danışman mühendislik firmasının yardımıyla «Türkiye'de Elektrik Endüstrisinin Rforganizasyonu» adı altında ve Türkiye'deki elektrik işletmelerinin muhasebe, murakabe, bütçe, stok, yapma, eğitim vs. İle birlikte teknik konuların da yeniden düzenlenmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan ikisi, eonı ile İlgili olduğundan üzerinde durulmaya değer mahiyettedir. Bilindiği gibi bu çalışmalar, zamanında Etibank Gn. Md. (Şimdiki TEK Gn. Md.) ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na aksettirilmiş, hazırlanan raporlar gönderilmiştir. Söz konusu raporlardan birincisi, iç ve dış tesisat yönetmeliklerinde yapılması teklif olunan değişikliklere dairdir ki, çalışmalar o tarihte bitirilmiş olmadığından topraklama, iç trafo postaları ve havai hatları kapsamına karşılık dış trafo postaları raporda yer almamış durumda İdi. Komisyonumuzun görüşüne göre anılan yönetmelik ve çalışmalar, değiştirilmesi öngörülen Santral ve Tesislerin- Kabul Yönetmeliği ile çok yakından ilgilidir.

Adı geçen raporlardan ikincisi de, Türkiye'deki elektrik işletmelerine ait tesislerde çalışan personel için uygulanacak güvenlik kurallarının içermektedir, işletmede uyulması zorunlu hususlar ve alınacak tedbirler yönünden amirlerin, kişilerin sorumlulukları, kazaların önlenmesi, yaralanma ve İlk yardım, yangına müdahale-ve

önlenmesi, gerilim altındaki veya gerilimsiz tesislerdeki çalışmalar gibi konuları kapsayan bu raporun, dış ve iç tesisat yönetmeliklerindeki güvenlikle ilgili şartların ve Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanarak yürürlüğe gürmlş bulunan İşyerlerinde Alınacak Güvenlik Tedbirlerine dair Tüzüğün elektrik santral ve tesislerini İlgilendiren bölümünün gözden geçirilmesinde çalışmalara ışık tutacak nitelikte olduğu kanaatindeyiz.

Soru :

Mühendis, tekniker, teknisyen, yetkili elektrikçi, enstatatör gibi çeşitli kategorideki meslek mensuplarının yetkilerini saptayan mevzuatın durumu nedir?

Cevap :

Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Kanun, İmar Kanunu, Fikir ve San'at Eserleri Hakkındaki Kanun, yönetmelikler ve yargıtay içtihatlarının ışığı altında bu meseleye artık mutlaka radikal bir çözüm şekli bulunmalıdır. Mevcut durum karışıklığa sebebiyet vermektedir.

Soru : -

Santral ve enerji tesislerinin muhtelif kısımlarına ait tip proje, standard ve tip şartnamelerin yapılması çalışmalarının durumu nedir?

Cevap :

Bu konuda da, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye Elektrik Kurumu, E.İ.E. İdaresi, Türk Standardları Enstitüsü, tiler Bankası, Elektrik Mühendisleri Odası temsilcilerinin katılmalanyla toplantılar yapılmalı ve genel ilkelere, -izlenecek metodlar saptanmalıdır. Bu safhadan sonra da, Türk Standardları Enstitüsü ve Elektrik Mühend'leri Odasının ortaklaşa çalışmalarıyla, elektrik santral ve tesislerindeki belli başlı tüm aksamın standardları yapılmalı ve yapılanlar da düzgün zaman aralıklarıyla gözden geçirilmeli ve .günün şartlarına uyduurulmalıdır.

Soru :

Toptan ya da perakende elektrik enerjisi satan kuruluşların (TEK, belediyeler elektrik işletmeleri) müşterilerine devamlı enerji verilmesini sağlama, bağlantı hattı, müşteri makine ve cihazlarının periyodik kontrolü gibi hususları kapsayan, «Müşterilere Elektrik Temini ve Satış Tarifesi» yönetmeliklerinin durumu nedir?

Cevap :

Bu tür yönetmeliklerin standard hale getirilmesi ve bunların yapılmasına dayanarak teşkil eden Tarife Esasları Yönetmeliği'nin de gözden geçirilmesi yararlı olacaktır kanısındayız.

Soru :

9.6.1960 tarih ve 10521 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış olan Elektrik Tesislerine Alt Projelerin Tanzimine Dair Talimatname ve 23.11.1942 tarih ve 5264 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Elektrik Santral ve Tesislerinin Kabulüne Dair Talimatnamenin durumları nedir?

Cevap :

Bakanlık yazısından, özellikle ikincisinin gözden geçirilmesinin söz konusu olduğu anlaşıl-makta ise de, birinci yönetmeliğin de günün koşullarına göre yeni bir gözden geçirilmeye tabi tutulmasına İhtiyaç vardır.

Bu münasebetle yerli İmalât gücünün ve ka-litesinin de nazarı İtibare alınması gerekir. Ay-rıca yerli imalât ve mühendislik kapasitesinin güçlenmesi tedbirlerini saptamak üzere Bakan-lığın önderliğinde çalışmalara başlanması çok büyük yarar sağlayabilir.

Soru :

Konu İle İlgili yeni kanunlara ihtiyaç duyul-makta mıdır?

Cevap :

Tabiatıyla yukarıda anılan tüzük, talimatna-me gibi hukukî metinlerin yapılmasına yetki ve-ren kanun (veya kanunlar) bulunması iktiza eder ve bildiğimiz kadarı ile böyle kanunlar vardır. Ancak burada üzerinde durduğumuz ko-nu bir İdari örgüt kanunundaki hükümlerin (meselâ Sanayi Bakanlığı Kuruluş Kanunu içe-risinde Enerji Dairesinin görevleri sayılırken ne gibi yönetmelikler hazırlamaya yetkili kı-lınması gibi) yeterli olup olmadıkları konusudur. İngiltere, Almanya gibi yabancı ülkelerde evvelâ genel bir sınaî tesisler kanunu yapılmış ve tüm sınaî sektörü kapsayan böyle bir kanun içersinde elektrik santral ve tesislerine de özel bir bölüm ayrılmıştır. Veyahut ta sadece elek-trik sektörü için Elektrik Tesis ve İşletmeleri Kanunu adı altında özel bir kanun yapılmıştır. Acaba konuya bizde nasıl yaklaşılmalıdır?

Bilindiği gibi düzenli İdare anlayışında h°r konu yönetmelikle düzenlenemez. İdari faali-yetler kanunla düzenlenir ve bu İş de Anayasa-mız gereğince Yasama Metislerinin görevidir. Bu nedenle önce kanun yapılacak ve sonra da bu kanun hangi saha-ırm ne şekilde tüzük ya da yönetmeliklerle düzenleneceğire dair idareye yetki verecektir. Kanuna dayanmadan yapılan yönetmelikler sadece idarenin İşçilerini düzen-leyen adi yönetmeliklerdir ve normal olarak üçüncü kişileri bağlamaz. Şu halde bizde de ge-lişmiş ülkelerdekine benzer bir şekilde ülkemiz koşullarına uyan, yeterli, modern bir «Sınaî Te-sisler Kanunu»nun ya da hiç olmazsa sadece elek-trik sektörünü içereD «Elektrik Tesis ve İşlet-

meleri Kanunu» nun yapılmasına şiddetle ihti-yaç vardır. Ülkemizde Birinci Dünya Savaşın-dan önce dahi bu alanın kanunla düzenlenme-sine ihtiyaç duyulmuştur (Buhar Kazanları Ta-limatnamesine A><kın Hareketinde Bulunanlar Hakkındaki Kanun).

Böyle bir kanunda özellikle; 1) İşletmecinin sorumlulukları, 2) İşletmelerde alınacak güven-lik tedbirleri ve civardaki eşya ve şahıslara za-rar verilmesini sağlayacak diğer tedbirler yer alacaktır. Tabii böyle bir kanunda, yapılacak tüzükler ve yönetmelikler de ayrı ayrı zikrolu-nacaktır. İş Kanunu'ndaki geçici madde nev'in-den bir maddenin kanuna eklenmesiyle de yeni tüzük ve yönetmelikler yapıncaya (ya da es-kileri gözden geçirilinceye) kadar eskilerin yü-rürlükte kalmaları temin olunabilecektir. Böy-lece, reform niteliğindeki bu çalışmalarda elek-trik enerjisi sektöründe de düzenlilik, İnsan sağ-lığı ve güvenliği, çalışanların asgari refahının sağlanması gibi meseleler hallolunmuş olacak-lardır. Komisyonumuzun görüşüne göre iş ka-nunlarında yapılması öngörülen bir tüzükle böyle çok ciddi ve hayati önemdeki konuların düzenlenmesi yeterli olamaz. Diğer taraftan İş Kanunu'nun yapılmasını emrettiği emniyet tüzüğü'nün de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan-lığı ile tam bir mutabakat halinde yapılıp ya-pılmadığı komisyonumuzun malumu değildir.

II — Elektrik santral ve tesislerinin kabul taHmatnamesi ile ilgili çalışmalarda izlenecek yolun ne olması gerektiği hususundaki düşünce ve tekliflerimiz

Halen yürürlükte bulunan santral ve tesisle-rin kabulü yönetmeliğinin özellikle büyük ean-trallar yönünden elverişli olmayan hükümleri mevcuttur. Komisyonumuzun görüşüne göre kabul deneylerinin birisi fabrika deneyleri, di-ğeri de saha deneyleri olmak üzere iki safhada mütalâa olunmasına İsbet vardır. Buna göre talimatnamede değişiklikler yapılırken bu cihet gözden uzak tutulmamalı ve şöyle bir sistem da-hilinde yürünmelidir.

1) Siparişe bağlanan tesislerin makine ve teçhizatın imalâtçısı nezdinde muayene ve testlerin yapılması safhasında, uygulanacak metod ve hesap usûlleri, uluslararası nizamna-me ve standartlardan yararlanılarak saptanmalı ve yönetmelik ve standartlar yapılmalıdır. Bu, kabul ile ilgili dokümanların hazırlanmasında ülkemizde mevcut çeşitli yerli - yabancı imalât-çıların halen uygulamakta oldukları yabancı ve varsa T.S. lan gözönünde tutulmalıdır.

2) Tesislerin tamamlanmalarını müteakip mahallinde saha testlerinin yapılmasında ise ko-nuya iki yönden yaklaşılmalıdır. Şöyle ki :